

Bijlage VMBO-GL en TL
2025

tijdvak 1

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bronnenboekje

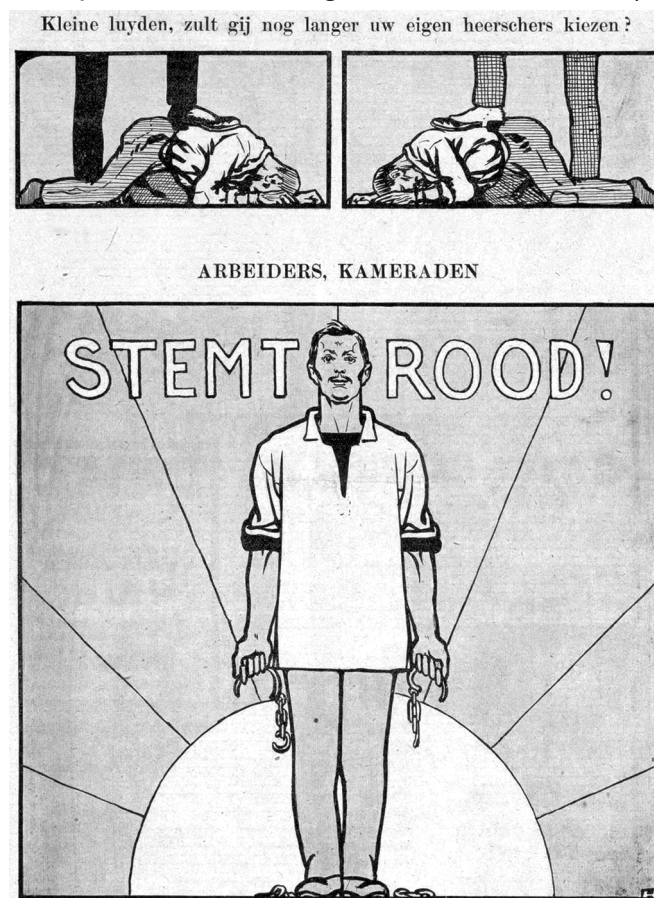
bron 1

Een herinnering van een 17-jarige jongen aan een verhuizing naar de stad Rotterdam (1890):

Onze woning viel niet mee. Met zes gezinnen woonden we in een pand dat al tekenen van verval en aftakeling vertoonde. Onze etage bestond uit twee kamers met twee donkere nissen met vier bedden. Uit het raam aan de achterkant konden wij de overburen gemakkelijk de hand geven. We leefden hier met zijn negenen. En de huur van onze nieuwe woning was driemaal zo hoog!

bron 2

Een politieke tekening van de socialisten (1905):

Toelichting

Op de tekening staat van boven naar beneden:

Kleine luyden, zullen jullie nog langer jullie eigen heersers kiezen?

Arbeiders, kameraden

Stem rood!

De twee mannen op de bovenste tekeningen zijn 'kleine luyden'.

De man op de onderste tekening is een arbeider met verbroken boeien in zijn handen.

bron 3

Een fragment uit een schoolboek over een gebeurtenis in 1917:

En langzaam is ook het onrechtvaardige lot van de bijzondere school beter geworden. Het heeft wel tachtig jaren geduurd; maar de gelijkstelling van het christelijk en het openbaar onderwijs is gekomen. Minister De Visser heeft een nieuwe schoolwet gemaakt, nu zijn alle scholen voor de wet gelijk. Dat is eerlijk.

bron 4

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal drie foto's die te maken hebben met Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog:

foto 1

Vrouwen in Amsterdam staan in de rij voor het uitdelen van voedsel door de overheid:

foto 2

Nederlandse soldaten bewaken de kust in Zeeland:

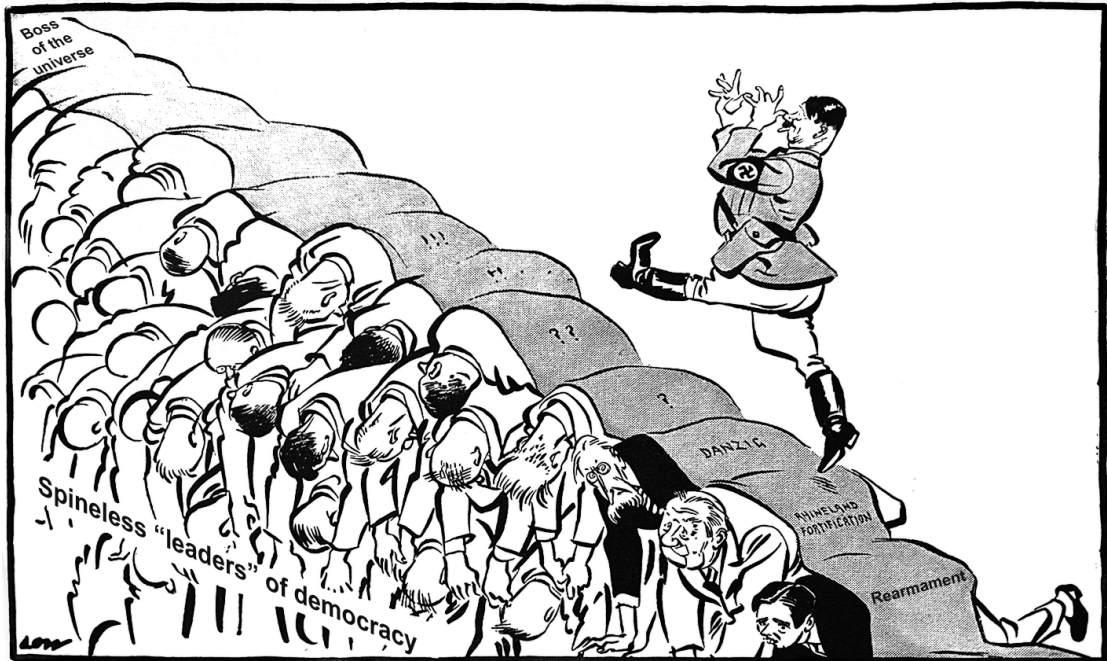
foto 3

Belgische kinderen in een opvangkamp in Nederland:

bron 5

Uit een Engelse krant (juli 1936):

Toelichting

Bij de tekening hoort de tekst: De weg naar de overwinning.

Op de stapel mensen staat: Laffe democratische "leiders".

Op de onderste rug staat: herbewapening.

Op de bovenste rug staat: baas van de wereld.

bron 6

Een herinnering van een Russische schrijver in de Sovjet-Unie (1938):

Iedereen gelooft dat alleen Stalin de Sovjetstaat tegen een invasie en instorting kan beschermen. Wij geloofden (waarschijnlijk omdat wij het wilden geloven) dat Stalin niets van de misstanden en executies wist. Hij kon toch niet weten op wat voor een zinloze manier veel communisten en vertegenwoordigers van de intelligente bovenlaag afgeslacht werden? Iemand zei: "Men houdt het voor Stalin geheim."

bron 7

Hieronder staan twee foto's gemaakt in Nederland (mei 1940).

foto 1

Inwoners van Rotterdam gaan op de foto met Duitse soldaten:

foto 2

Limburgse meisjes staan op een neergeschoten Duits vliegtuig:

bron 8

Titels van vier boeken over Nederlanders tijdens de Tweede Wereldoorlog:

boek 1

Wilhelmina in Londen 1940-1945

boek 2

Tussen ons volk en de honger. De voedselvoorziening 1940-1945

boek 3

Niet voor publicatie. De legale Nederlandse pers tijdens de Duitse bezetting

boek 4

Eindstation Auschwitz. Mijn verhaal vanuit het kamp 1943-1945

bron 9

Uit het dagboek van een Amsterdammer (1941):

In groepen verlieten de arbeiders en kantoorbedienden hun werkplaatsen. Door de straten vlogen de berichten van mond tot mond. "De trams rijden niet!" Lege straten. Geen trams, bijna geen auto's. Ook bij veel transportbedrijven hadden de arbeiders en chauffeurs het werk neergelegd. De winkels waren bijna overal gesloten. Tegen de Jodenvervolging, tegen de onmenselijkheid.

bron 10

Een kritisch artikel van rooms-katholieke kerkleiders in Nederland (1941):

De Duitse bezetter heeft bepaald dat een NSB'er de leiding overneemt van onze katholieke vakbond. Daarmee wordt de katholieke vakbond een onderdeel van de NSB. Onze vakbond is daardoor geen katholieke vereniging meer. Wij verbieden katholieken om nog langer lid te blijven.

bron 11

Een poster in Nederland, verspreid in de periode 1941-1942:

Toelichting

Op de poster staat: Strijdt mee onder eigen vlag tegen het Bolsjewisme! Vrijwilligerslegioen 'Nederland'.

Met bolsjewisme wordt het communisme in de Sovjet-Unie bedoeld.

bron 12

Uit het dagboek van een Nederlander in Indonesië (1943):

De Indonesiërs hebben gezien dat ook een Aziatisch volk de baas kan zijn. Zij hebben Nederlandse vrouwen bedienden van Aziaten zien worden. Zij hebben Europeanen halfnaakt door de straten vervoerd zien worden. Zij hebben niet langer respect voor ons, en op dat respect is tenslotte de koloniale heerschappij voor een groot deel gebaseerd.

bron 13

Hieronder staat eerst een herinnering. Daarna volgt een kaart met vijf nummers.

Herinnering van een Nederlandse vrouw aan een kamp (1944):

Zeker tweemaal per dag moesten wij vrouwen in rijen gaan staan, samen met de kinderen. Dan wachtten we tot de controle kwam. We moesten altijd buigen. Trouwens ook op het plein als er een Japanner over liep. Dan moest de eerste die hem zag meteen heel hard roepen en sprong iedereen in de houding. Negentig graden vooroverbuigen, handen langs de bovenbenen en over de knie. Als hij voorbij was, mocht je weer omhoog.

bron 14

Drie herinneringen van Nederlanders aan gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog (1939-1945):

herinnering 1

Het hele rijtje huizen waar wij zicht op hadden, daar werd op de deur gebonsd. En na een kwartier of twintig minuten stond daar een rij Joden op straat. En toen kwamen er auto's aangereden, van die Duitse vrachtwagens, met zeil overtrokken. En daar moesten ze instappen.

herinnering 2

Het bedrijf waar ik werkte, stuurde me naar Duitsland. Iemand zei nog dat ik zou kunnen onderduiken, maar ik wist niet hoe. Bij de oproep zat bovendien een brief waarin stond dat als ik me niet meldde, ze een ander familielid zouden ophalen.

herinnering 3

De Duitse troepen waren Polen binnengetrokken en Engeland en Frankrijk hadden Duitsland de oorlog verklaard. Ook ik werd opgeroepen om het vaderland te dienen. Met grote tegenzin ging ik van huis.

bron 15

Een foto uit Indonesië in een Nederlands tijdschrift (1947):

Toelichting

Bij de foto hoort de tekst: Op een oefenveld worden soldaten voor het leger van de Republiek Indonesië getraind. Omdat er niet genoeg wapens zijn voor alle soldaten, dragen ze houten namaakgeweren.

bron 16

Een uitspraak van een Franse minister (1950):

Frankrijk stelt voor dat de productie van kolen en staal van Frankrijk en Duitsland voortaan door een aparte organisatie wordt geregeld. Andere Europese landen mogen zich bij ons aansluiten. Hierdoor maken we een begin met de economische samenwerking in Europa. Ook wordt het hierdoor bijna onmogelijk om ooit nog oorlog tegen elkaar te voeren.

bron 17

Een oproep in een Nederlandse krant van een producent van opbergbakjes voor in het huishouden (1964):

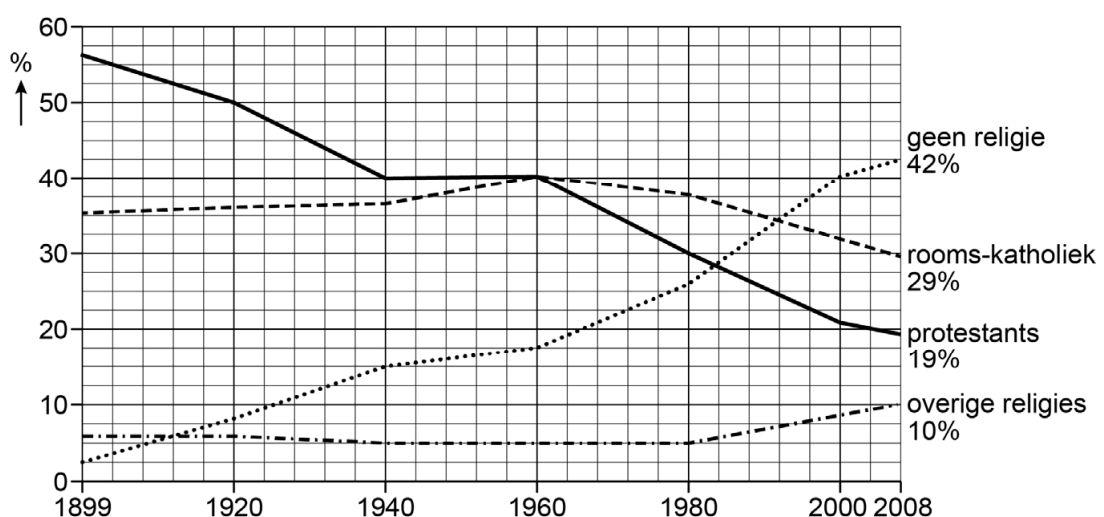
Verkoopsters in uw huiskamer

Hebt u al eens een 'home party' georganiseerd? U hoeft slechts te zorgen voor een groepje vriendinnen en een kopje koffie. Voor een vlot gesprek komt een verkoopster, die haar meegebrachte waar op uw tafel zal uitstallen en er uw vriendinnen alles over zal vertellen.

Deze nieuwe vorm van verkopen is nog niet zo lang geleden van de Verenigde Staten afgekeken. Daar zijn de huisvrouwen er al langer mee bekend.

bron 18

Een grafiek over aanhangers van religies in Nederland tussen 1899 en 2008:

bron 19

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal vijf foto's van gebeurtenissen die te maken hebben met Duitsland tussen 1926 en 1990:

foto 1

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken en Stalin zijn aanwezig bij het tekenen van een niet-aanvalsverdrag:

foto 2

In het jaar dat Duitsland lid wordt van de Volkenbond houdt een Duitse politicus tijdens een vergadering van deze organisatie een toespraak:

foto 3

In Berlijn vindt de officiële hereniging van Duitsland plaats:

foto 4

Duitse soldaten trekken Polen binnen:

foto 5

Politiek leiders van de DDR (links) overleggen met politiek leiders van de BRD (rechts):

